

ПРОГРАМА
ЗА ОБУЧЕНИЕ ПО БЕЗОПАСНОСТ НА ДВИЖЕНИЕТО ПО ПЪТИЩАТА
ЗА УЧЕНИЦИ В X КЛАС

I. Общо представяне на програма по безопасност на движението по пътищата

Обучението по безопасност на движението по пътищата (БДП) се разглежда като неделима част от цялостното образование и възпитание на личността на ученика. Дългосрочната роля на възпитанието и обучението по безопасността на движението по пътищата е формирането на определен начин на мислене и изграждането на транспортна култура на отделната личност, които да гарантират не само личната безопасност, но и сигурността на останалите участници в движението.

Ученикът трябва да носи отговорност за поведението си и да оценява влиянието на постъпките си за своя живот и този на другите хора, да опазва животът и здравето на участниците в движението по пътя, да улеснява тяхното придвижване, да опазва имуществото на юридическите и физическите лица.

По своята същност възпитанието и обучението по БДП трябва да бъде активно-действено, а не пасивно-съзерцателно. Ученикът трябва да е поставен в условията на ситуативно-моделно обучение, когато активно решава различни пътни ситуации или ги моделира по зададено начало или край.

Затова от обучаваните се изисква освен да учат и знаят преподавания материал, да умеят чрез разбиране и преценяване на пътните ситуации да прилагат научените знания. За доброто усвояване са необходими практически упражнения и симулации, както и анализиране на различни критични ситуации от практиката. Също така и прилагане на придобития положителен опит, получен от родителите и приятелите.

Обучението е насочено към формиране на три основни групи умения за учениците:

- умения за защита - на сензомоторно равнище;
- интелектуални умения - умения за анализ, сравнение, откриване на причинно-следствени връзки, базирани на познаването на правилата за движение по пътищата;
- практически умения - свързани с овладяването на реални и естествени действия с цел вземане на решения за адекватно поведение в пътната среда.

II. Цели на възпитанието и обучението

1. Повишаване на защитеността на учениците от транспортни произшествия и техните последици чрез получаване на знания за приспособимостта към движението по пътищата с минимална вероятност за попадане в тях.
2. Познаване на вредата на алкохола, наркотици и други упойващи вещества върху реакциите и поведението на пешеходеца и водача на МПС.
3. Анализиране и оценяване на пътните ситуации и пътни нарушения, произтичащи от употребата на алкохол, наркотици и други упойващи вещества.
4. Прилагане на правилните действия при контакт с лице ползвало алкохол, наркотици и други упойващи вещества.
5. Намаляване на агресията на пътя и повишаване на толерантността между участниците в движението.
6. Познаване и разбиране на нормативната уредба, произтичаща от Закона за движението по пътищата.

Целите трябва да бъдат реализирани напълно и еднозначно като не се ограничават само в регламентирания минимален брой часове.

С програмното съдържание за X клас се завършва цикъла за изграждане и надграждане на знанията, уменията и отношенията придобити в предучилищното образование, началния и прогимназиалния етап на основното образование. То осигурява знания, умения и отношения за системата „Човек - пътно превозно средство - път” като се съобразява с психофизиологическите особености на учениците.

III. Специфика на възпитанието и обучението

Юношеството е продължителен период, чието начало може да се приеме като физически и психологически феномен, а краят - като социален. Спецификата на измененията, които настъпват във физиологичен, психологичен и социален аспект са свързани с:

- физическото съзряване и физиологическите промени, които водят до тревожност, съмнения, притеснения, които рефлектират в най-голяма степен върху емоционалната сфера;
- търсенето на разнородни контакти и начини на общуване, както с връстници, така и с по-възрастни, включително и копирането на поведението на популярни личности. Отношенията с възрастните се формират в безусловно неравенство и относително равноправие, което обяснява гнева на младите хора към родители и учители;
- проявите на грубост, конфликтност, сприхавост, произтичаща от необходимостта за извоюване на автономност, изграждане на „Аз - образа”, адекватната самооценка и самосъзнание;
- намирането на своята идентичност, с което се преминава границата от детството към света на възрастните;
- повишена критичност към другите и към различните социални прояви.

IV. Теми, очаквани резултати и нови понятия

Области на компететност	Тематично направление	Тема	Очаквани резултати и нови понятия
Нормативно регулиране на движението по пътищата.	Категоризация на МПС. Правоспособност на водачите.	Категории МПС и свидетелства за тяхното управление	Знае категориите на МПС, определени в чл. 4 от Регламент (ЕС) № 168/2013. Знае изисквания за придобиване на свидетелство за управление на МПС.
	Принудителни административни мерки.	Административни наказания за нарушителите	Знае минималната възраст на водача за управление на моторно превозно средства. <i>*Временно отнемане на свидетелство временно отнемане на свидетелството за управление на</i>

			<i>моторно превозно средство на водач.</i>
Култура на поведение на пътя.	Влияние на алкохола, наркотиците и други упойващи вещества при управление на МПС.	Поведение на контролните органи при констатиране на нарушения от водачите на пътя.	Знае вредата на алкохола, наркотици и други упойващи вещества върху реакциите и поведението на пешеходеца и водача на МПС. Обяснява как влияе алкохола, наркотиците и други упойващи върху действията на пешеходеца и водача на МПС. Знае и изброява какви са правилните действия при контакт с лице ползвало алкохол, наркотици и други упойващи вещества.

V. МЕТОДИЧЕСКИ УКАЗАНИЯ

Решаването на различните видове задачи по БДП е необходимо да се свързва с детайлизирането на основните действия, влизаци в състава на уменията по безопасното движение по пътя. Задължителните действия, които трябва да владеят обучаваните и да ги изпълняват в хода на обучението по безопасно движение в училище са отделени, както следва:

Ориентиране с два основни компонента:

- ориентиране в реална пътна ситуация, което включва възприемане и анализ на постъпващата от външната среда информация, както и на собствената позиция в тази ситуация. Осъществява се на основата на познаване значението на пътните сигнали и маркировки, както и на правилата за поведение на участниците в движението. Главните действащи характеристики за съблюдаване са обем и насоченост на вниманието, селективност, зрение, усещанията за цвят, форма, разстояние, движение, покой, слух, координираност на двигателните реакции;
- ориентиране по план или схема (безопасен маршрут за движение от дома до училището и обратно). То зависи от степента на развитие на абстрактно-символното мислене и възможностите за трансфер. Използва се при решаване наказуси и задачи за теоретичен анализ и обобщение.

Процесът на вземане на решения включва няколко последователни операции: анализ на ситуацията, анализ на собствената позиция, актуализиране на алтернативите за действие, избор на алтернатива, отговаряща на външните и вътрешни условия, изпълнение на избора, оценка на взетото решение и корекция на решението. Чрез обучението по БДП трябва да се постигне автоматизиране на всяка операция чрез многократни упражнения и довеждането на всички до взаимосвързан комплекс. Оценяването включва преценка на ситуацията и оценяване на поведението на участниците в нея, включително и на собственото, от гледна точка на личната безопасност. Оценява се степента на безконфликтност на елементите на ситуацията, последователността и вътрешната логика в поведението на участниците, съотнасяне на гледни точки (позиции) на различните участници в дадена ситуация. Самоконтролът се формира в хода на учебния процес като функция на под операционалния контрол на учителя и външната регулация на действието.

В X клас обучението по БДП започва с конкретизиране на целите на обучението на ниво ученик като конкретизацията трябва да бъде еднозначна и контролируема, за да може целите да се използват за управление на познавателната дейност. Препоръчва се използването на определена таксономия, т.е. създаване на стройна система от педагогически цели, разпределени по категории и йерархични нива. В съдържанието на обучението трябва да се използва конкретната пътна среда, в която живеят, играят и учат учениците.

Основните методи са беседата, упражненията, демонстрацията, моделирането и анализи на ситуации, компютърни игри, интерактивни симулации, мозъчна атака, наблюдения, проучване и изготвяне на съобщения и доклади, свързани с различни пътни ситуации и етичните взаимоотношения на участниците в тях.

В тази възрастова група за обучението са подходящи табла, слайдове, диапозитиви, учебни филми, учебни площадки, реални пътни ситуации във и извън населено място.

Индивидуалните средства за обучение се ограничават до учебни помагала, планове и схеми на населеното място и големи пътни възли учебно-помощна литература за учителя, нормативната уредба, регламентираща безопасното движение и др.

По време на обучението се препоръчва провеждане на занятия в подходящо оборудвана класна стая или кабинет по

БДП, учебни площадки и полигони, близки кръстовища и спирка на обществения транспорт.

ПРОЕКТ